

WYKORZYSTANIE SYSTEMU COMARCH ERP OPTIMA W RACHUNKOWOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW SEKCJI H – TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA

Magdalena Kowalska
Instytut Logistyki i Informatyki, Katedra Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa,
Uniwersytet Łódzki

1. Wstęp

Warunkiem istnienia każdego przedsiębiorstwa jest odpowiednie zarządzanie. Skuteczne oraz przynoszące stosowne korzyści zarządzanie podmiotem gospodarczym musi opierać się na rzetelnych danych oraz informacjach. Niezbędne jest zatem zorganizowanie odpowiedniego systemu informacyjnego, który zapewni menedżerom i pracownikom dostęp do właściwych wiadomości.

Rachunkowość jest ważnym elementem systemu informacyjnego przedsiębiorstwa. We współczesnym ujęciu jest ona systemem informacyjnym, który służy użytkownikom do podejmowania decyzji gospodarczych, zwłaszcza finansowych oraz rozliczania kierownictwa z odpowiedzialnego i efektywnego zarządzania powierzonym majątkiem¹.

Najważniejszym narzędziem wspomagającym rachunkowość w przedsiębiorstwie jest system informatyczny. Stosowane w nim rozwiązania oraz procedury muszą być zgodne z zasadami rachunkowości, pomagać jak najlepiej spełniać wymagania ustawowe stawiane księgom rachunkowym oraz jednocześnie usprawniać zarządzanie przedsiębiorstwem.

Jednym z systemów finansowo-księgowych dedykowanych małym i średnim przedsiębiorstwom w różnych branżach, w tym branży transportowej, jest *Comarch ERP Optima*.

Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie teoretycznego oraz praktycznego aspektu systemu informatycznego w rachunkowości przedsiębiorstw sekcji H – transport i gospodarka magazynowa – na przykładzie systemu *Comarch ERP Optima*. W pracy zaprezentowano podstawowe zagadnienia związane z systemem informacyjnym w przedsiębiorstwie, scharakteryzowano branżę transportową w Polsce oraz przedstawiono system finansowo-księgowy *Comarch ERP Optima*.

¹ B. Kunz, A. Tymińska, *System informatyczny rachunkowości i jego rola w świetle Ustawy o Rachunkowości*, Nauki o Finansach 2014, nr 3(20), ss. 44-45.

2. Rachunkowość – system informacyjny w przedsiębiorstwie

Zmieniające się warunki działalności gospodarczej oraz ich dynamika powodują, że fundamentalnym elementem warunkującym powodzenie wszelkich przedsięwzięć jest informacja. Musi być ona odpowiednio gromadzona, przetwarzana oraz w odpowiedniej formie i zakresie udostępniana odbiorcom, co realizowane jest przy wykorzystaniu systemów informacyjnych².

System informacyjny jest wyróżnionym przestrzennie i uporządkowanym czasowo zbiorem informacji, jej odbiorców, nadawców, kanałów, a także technicznych środków przesyłania oraz przetwarzania, których funkcjonowanie służy do sterowania organizacją³.

Jednym z elementów systemów informacyjnych przedsiębiorstwa jest rachunkowość. Współcześnie rozumie się ją jako „system informacyjny służący użytkownikom do podejmowania decyzji gospodarczych, zwłaszcza finansowych oraz rozliczania kierownictwa z odpowiedzialnego i efektywnego zarządzania powierzonym majątkiem”⁴. Rachunkowość, traktowaną jako system informacyjny, można podzielić na⁵:

- Rachunkowość finansową, która regulowana jest przez krajowe i międzynarodowe akty prawne oraz adresowana jest głównie do odbiorców zewnętrznych; wykorzystywana jest jednak również do sporządzania sprawozdań wewnętrznych.

- Rachunkowość zarządczą, która wynika z potrzeb informacyjnych przedsiębiorstwa i definiowana jest jako system gromadzenia, opracowywania (klasyfikacji, segregacji, analizy) i prezentacji informacji (finansowych i operacyjnych) dotyczących przeszłych i przyszłych zjawisk gospodarczych w celu wspomagania kierownictwa jednostki gospodarczej w planowaniu, podejmowaniu decyzji i kontroli ich wykonania.

Efektywne funkcjonowanie systemu informacyjnego w przedsiębiorstwie możliwe jest dzięki wdrożeniu sprawnego systemu informatycznego. System informatyczny to „część systemu przetwarzania danych, który zawiera się w systemie informacyjnym”⁶. Funkcjonuje dzięki technologii komputerowej, a jego głównym przeznaczeniem jest wspieranie procesów zarządzania w przedsiębiorstwie. Dobrze działający system informatyczny powinien prawidłowo wykonywać zadania w zakresie pozyskiwania, przetwarzania, gromadzenia i udostępniania informacji⁷.

² A. Szaniawska, A. Grochowska, *System informacyjny w zarządzaniu współczesną organizacją*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Administracja i Zarządzanie 2014, nr 103, s. 298.

³ A. Monarcha-Matlak, *Obowiązki administracji w komunikacji elektronicznej*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2008, s. 59.

⁴ E. Walińska (red.), *Meritum Rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, Seria Meritum, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019, ss. 22-23.

⁵ T. Kiziukiewicz (red.), *Zarządcze aspekty rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 267.

⁶ A. Kapczyński, S. Smugowski, *Współczesne systemy informatyczne i ich zastosowanie*, Polskie Towarzystwo Informatyczne – Oddział Górnośląski, Katowice 2010, s. 28.

⁷ Ibidem, s. 28.

Podmioty gospodarcze coraz powszechniej implementują zintegrowane systemy informatyczne – zaawansowane rozwiązania (zbiór programów) wspomagające procesy zarządzania, obejmujące między innymi takie obszary jak⁸:

- finanse i księgowość;
- sprzedaż i zaopatrzenie;
- konstrukcja i technologia;
- produkcja;
- utrzymanie ruchu i remonty.

W tym miejscu warto przypomnieć, że zintegrowane systemy informatyczne charakteryzuje⁹:

- kompleksowość, przejawiająca się w objęciu swym zakresem wszystkich sfer działalności przedsiębiorstwa;
- integracja danych i procesów zachodzących zarówno wewnątrz systemu (między poszczególnymi modułami), jak również z otoczeniem;
- elastyczność, pozwalająca na dopasowanie zastosowanego rozwiązania sprzętowo-programowego w chwili instalowania i uruchamiania systemu, jak również umożliwiająca jego dopasowanie do zmiennych warunków występujących wewnątrz organizacji oraz wpływu otoczenia;
- otwartość, polegająca na zdolności rozbudowywania systemu o nowe moduły;
- wspomaganie informatyczne procesów decyzyjnych;
- zaawansowanie technologiczne, gwarantujące zgodność z bieżącymi standardami w zakresie oprogramowania i sprzętu komputerowego oraz umożliwiające swobodną migrację danych;
- zgodność z obowiązującymi przepisami.

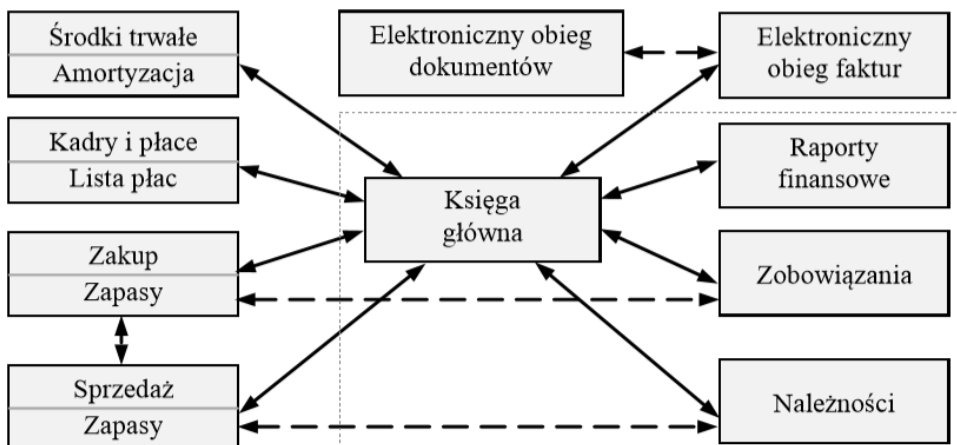
3. System finansowo-księgowy jako element zintegrowanego systemu informatycznego w przedsiębiorstwie

Głównym elementem zintegrowanego systemu informatycznego przedsiębiorstwa jest system finansowo-księgowy. Wraz z rozwojem technologicznym system ten, z roli narzędzia służącego do rejestracji zdarzeń gospodarczych, przekształcił się w system wspierający kierownictwo w podejmowaniu decyzji dotyczących zarówno bieżącego funkcjonowania przedsiębiorstwa, jak również

⁸ *Zintegrowane systemy informatyczne: pojęcie, typowe moduły, przykładowe systemy*, http://informatyka-w-gospodarce.wyklady.org/wyklad/24_zintegrowane-systemy-informatyczne-pojecie-typowe-moduly-przykladowe-systemy-.html, (dostęp: 17.03.2020).

⁹ A. Bytniewski (red.), *Architektura zintegrowanego systemu informatycznego zarządzania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005, ss. 12-13.

istotnych z punktu widzenia jego rozwoju¹⁰. Informatyczny system finansowo-księgowy składa się z powiązanych ze sobą modułów (rys. 1).

Rys. 1. Schemat systemu finansowo-księgowego

Źródło: M. Ebisch-Stenzel, *Kryteria wyboru systemu finansowo-księgowego i jego rola w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2013, nr 61, s. 39.

System finansowo-księgowy spełnia w przedsiębiorstwie wiele funkcji. Wśród głównych można wskazać¹¹:

- funkcję informacyjną – polegającą na dostarczaniu informacji na potrzeby odbiorców zewnętrznych (m.in. instytucje finansowe, urzędy), jak również wewnętrznych (właściciele, kierownictwo, pracownicy);
- funkcję zarządczą, która realizowana jest przez systematyczne dostarczanie danych w postaci wskaźników, raportów oraz sprawozdań; jej celem jest pobudzanie zarządu w celu poprawy wyników w przyszłości;
- funkcję komunikacyjną – przejawiającą się w terminowym dostarczaniu informacji o określonym stopniu szczegółowości i dokładności;
- funkcję sprawozdawczą, której głównym celem jest przygotowanie sprawozdań finansowych wymaganych przepisami prawa, których głównym odbiorcą są odbiorcy zewnętrzni.

Spełnienie funkcji, jakie powinien realizować system finansowo-księgowy, wymaga posiadania odpowiedniego oprogramowania, umożliwiającego bieżące przetwarzanie danych i informacji. Wybór systemu informatycznego powinien uwzględniać wiele kryteriów, w tym między innymi branżę przedsiębiorstwa oraz obszary jego działalności, poziom zróżnicowania prowadzonej działalności, skomplikowanie struktury organizacyjnej.

¹⁰ M. Ebisch-Stenzel, *Kryteria wyboru systemu finansowo-księgowego i jego rola w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2013, nr 61, s. 38.

¹¹ A. Bytniewski (red.), *Architektura...*, op. cit., s. 102.

4. System finansowo-księgowy Optima w przedsiębiorstwach sekcji H – transport i gospodarka magazynowa w Polsce

4.1. Przedsiębiorstwa sekcji H – transport i gospodarka magazynowa w Polsce – charakterystyka

Przedsiębiorstwo jest podmiotem gospodarczym, który prowadzi na własny rachunek działalność produkcyjną lub usługową w celu osiągnięcia konkretnych korzyści¹². Według Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorstwa ze względu na średnioroczne zatrudnienie, roczny obrót netto i sumę aktywów bilansu podzielone zostały na: mikro, małe oraz średnie (tabela 1)¹³.

Tabela 1. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo – charakterystyka

Wielkość podmiotu	Średnioroczne zatrudnienie	Roczny obrót netto	Suma aktywów bilansu
Mikroprzedsiębiorstwo	mniej niż 10 pracowników	mniej niż równowartość w złotych 2 milionów euro	mniej niż równowartość w złotych 2 milionów euro
Małe przedsiębiorstwo	mniej niż 50 pracowników	mniej niż równowartość w złotych 10 milionów euro	mniej niż równowartość w złotych 10 milionów euro
Średnie przedsiębiorstwo	mniej niż 250 pracowników	mniej niż równowartość w złotych 50 milionów euro	mniej niż równowartość w złotych 43 milionów euro

Źródło: Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Art. 103-106.

Przedsiębiorstwa są podstawowymi podmiotami systemu gospodarczego każdego kraju. Wypracowują one największą część dochodu narodowego, a stopień ich efektywności ekonomicznej wpływa na poziom życia danego społeczeństwa¹⁴. Polska gospodarka według Polskiej Klasyfikacji Działalności, PKD

¹² T. Buczyńska, *Mikroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Lódź 2007, s. 189.

¹³ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Art. 103-106.

¹⁴ K. Bilińska-Reformat (red.), *Relacje podmiotów rynkowych w warunkach zmian*, Wydawnictwo PLACET, Warszawa 2009, s. 10.

2007 (umownie przyjęty, hierarchicznie usystematyzowany podział zbioru rodzajów działalności społeczno-gospodarczej, jakie realizują jednostki – podmioty gospodarcze)¹⁵ podzielona została na 21 rodzajów działalności – sekcji. Jedną z sekcji PKD 2007 jest sekcja H – transport i gospodarka magazynowa.

Przedsiębiorstwa sekcji H – transport i gospodarka magazynowa – stanowią około 8% ogółu przedsiębiorstw w Polsce, natomiast sama sekcja H składa się w około 99% z przedsiębiorstw małych. W 2009 roku liczba małych przedsiębiorstw sekcji H wyniosła 131003, natomiast w 2017 roku – 154566 (wzrost o 23563) (tabela 2).

Tabela 2. Liczba przedsiębiorstw sekcji H – transport i gospodarka magazynowa w podziale na przedsiębiorstwa duże, średnie oraz małe w latach 2009-2017

Sekcja H wg dużych, średnich, małych podmio- tów	Lata								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sekcja H – duże	202	199	190	198	198	208	218	231	244
Sekcja H – średnie	754	767	804	803	804	827	889	934	961
Sekcja H – małe	131003	137676	144948	140747	134223	139647	144848	152272	154566
Sekcja H – ogółem	131959	138642	145942	141748	135225	140682	145955	153437	155771
Sekcje ogółem	1673527	1726663	1784603	1794943	1771460	1842589	1914141	2013364	2077027

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Podstawowe dane roczne o przedsiębiorstwach niefinansowych wg sekcji PKD i klas wielkości, http://swaid.stat.gov.pl/Przedsiębiorstwa/Niefinansowe_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_PNF_102.aspx, dostęp: 17.03.2020.

Biorąc pod uwagę małe przedsiębiorstwa sekcji H, przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy w 2009 roku wyniosła 142874, natomiast w 2017 roku – 189711 (wzrost o 46837). Przychody netto z całokształtu działalności (w tys. zł) w 2009 roku odnotowano na poziomie 55557303, a w 2017 – 105355311 (wzrost o 49798008). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (w zł) w 2009 roku wyniosło 2018, a w 2017 roku 2782 (wzrost o 764) (tabela 3).

¹⁵ PKD 2007, https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_07/pkd_07.htm, (dostęp: 17.03.2020).

Tabela 3. Podstawowe dane ekonomiczne – sekcja H – przedsiębiorstwa małe

Podstawowe dane ekonomiczne - sekcja H - podmioty małe	Lata								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy [etat]	142874	146914	157906	159774	162605	168508	175097	183518	189711
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie [zł]	2018	2005	2149	2258	2370	2406	2536	2583	2782
Przychody netto z całokształtu działalności [tys. zł]	55557303	65667264	76658125	81158468	86266649	91059918	100567166	101420624	105355311
Koszty z całokształtu działalności [tys. zł]	49876254	57277771	67572151	73068241	78158111	81133886	87761494	89277544	94667927

Zródło: opracowanie własne na podstawie: Podstawowe dane roczne o przedsiębiorstwach niefinansowych wg sekcji PKD i klas wielkości, http://swaid.stat.gov.pl/Przedsiębiorstwa/Niefinansowe_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_PNF_102.aspx, (dostęp: 17.03.2020).

4.2. System finansowo-księgowy Comarch ERP Optima w rachunkowości przedsiębiorstwa

Rachunkowość to jeden z kluczowych obszarów funkcjonalnych działalności gospodarczej. Ma ona kluczowe znaczenie dla uzyskania oraz prezentacji informacji, podejmowania decyzji operacyjnych i strategicznych. Skutkiem intensywnego rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych jest prowadzenie rachunkowości w oparciu o wyspecjalizowane informatyczne systemy finansowo-księgowe.

Comarch ERP Optima jest jednym z polskich systemów finansowo-księgowych, które przeznaczone są dla małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzących swoją działalność w różnych branżach, w tym branży transportowej. *Comarch ERP Optima* to zintegrowany system informatyczny klasy ERP. Wspiera on kompleksowo wszystkie procesy zachodzące w różnych obszarach działalności przedsiębiorstwa. Za poszczególne funkcjonalności systemu odpowiadają osobne moduły, które w sposób harmonijny współpracują (rys. 2)¹⁶.

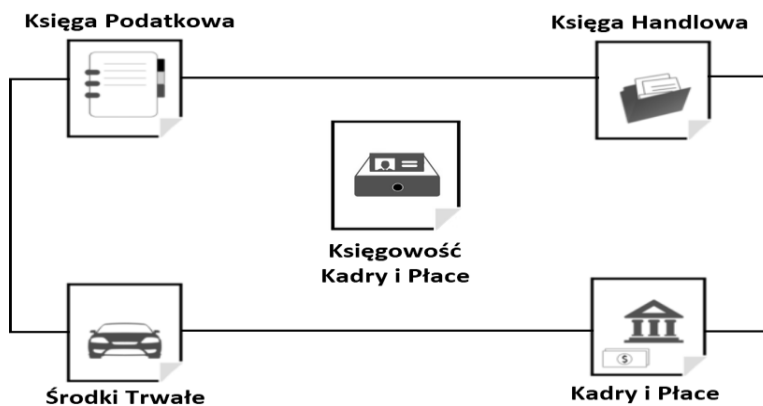
¹⁶ *Comarch ERP Optima – najpopularniejszy system do obsługi firm segmentu MŚP*, <https://www.hsi.pl/biznes/comarch-erp-optima>, (dostęp: 18.03.2020).

Rys. 2. Moduły Comarch ERP Optima

Źródło: Comarch ERP Optima – najpopularniejszy system do obsługi firm segmentu MŚP, <https://www.hsi.pl/biznes/comarch-erp-optima>, (dostęp: 18.03.2020).

Moduł Księgowość. Kadry i Płace obsługuje wszystkie formy księgowości od ryczałtu, księgi przychodów i rozchodów, aż po pełną księgowość. W celu kompleksowej obsługi Moduł proponuje rozwiązania dla środków trwałych oraz umożliwia rozliczenia z pracownikami (rys. 3)¹⁷.

Rys. 3. Comarch ERP Optima – moduł Księgowość. Kadry i Płace

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Księgowość – Kadry i Płace, <https://boss.net.pl/oprogramowanie/dla-malych-i-srednich-firm/ksiegowosc-kadry-i-place/>, (dostęp: 18.03.2020).

Comarch ERP Optima Księga Podatkowa obejmuje funkcjonalnie obsługę księgową firmy, rozliczającej się z fiskusem na podstawie księgi przychodów i rozchodów lub na podstawie ewidencji przychodów objętych zryczałtowanym podatkiem dochodowym i ewidencji wymaganych w przypadku płatników podatku od towarów i usług (rejstry VAT). Oprócz podstawowych ewidencji księgowych Program umożliwia prowadzenie wszelkich ewidencji pomocniczych wymaganych przy tej formie księgowości, takich jak: ewidencja wynagrodzeń, spis z natury, ewidencje na potrzeby rozliczenia przejazdów samochodem prywatnym. Gromadzona informacja jest następnie przetwarzana i pozwala na przygotowanie i wydrukowanie deklaracji podatkowych, takich jak

¹⁷ Księgowość – Kadry i Płace, <https://boss.net.pl/oprogramowanie/dla-malych-i-srednich-firm/ksiegowosc-kadry-i-place/>, (dostęp: 18.03.2020).

VAT-7, VAT-7K, VAT-7D, VAT-UE, VAT-9M oraz przygotowanie zaliczek na PIT-36, PIT-36L i PIT-4R¹⁸.

Comarch ERP Optima Księgowa Handlowa pozwala na prowadzenie ksiąg rachunkowych zgodnie z wymogami Ustawy o Rachunkowości, sporządzanie obligatoryjnych sprawozdań finansowych oraz zestawień informacyjnych, czyli tzw. raportów wewnętrznych dla potrzeb kierownictwa, obrazujących w różnych przekrojach kondycję finansową firmy. Za pośrednictwem *Comarch ERP Optima Księgowa Handlowa* przedsiębiorstwo ma możliwość realizowania celów związanych z podejmowaniem decyzji ekonomicznych, zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych, związanych z kierunkiem inwestowania, optymalnym wykorzystaniem zasobów¹⁹.

Comarch ERP Optima Środki Trwale umożliwia kompleksowe zarządzanie środkami trwałymi, wartościami niematerialnymi, prawnymi, a także wyposażeniem dodatkowym²⁰.

Comarch ERP Optima Kadry i Płace złożony jest z 6 grup: kadry, wypłaty (listy płac, wypłaty pracowników), deklaracje (pliki KEDU, deklaracje ZUS rozliczeniowe, deklaracje roczne IWA, deklaracje roczne ZSWA, zaliczki na PIT-4R, podatek na PIT-8AR, deklaracje PIT pracowników oraz deklaracje PFRON), słowniki, struktura organizacyjna (wydziały, projekty, lokalizacje) oraz struktura podległościowa (kasa zapomogowo-pożyczkowa)²¹.

5. Zakończenie

W obecnych czasach efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem jest uzależnione od dostępu do odpowiednio zgromadzonych i przetworzonych informacji. Kluczowym dla podmiotu gospodarczego jest zorganizowanie systemu informacyjnego, zapewniającego pracownikom dostęp do właściwych wiadomości.

Rachunkowość jest jednym z podstawowych elementów systemu informacyjnego przedsiębiorstwa. Ma ona zasadnicze znaczenie dla uzyskania, prezentacji informacji oraz podejmowania decyzji operacyjnych i strategicznych.

Skutkiem intensywnego rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych jest prowadzenie rachunkowości w oparciu o wyspecjalizowane informatyczne systemy finansowo-księgowo. *Comarch ERP Optima* jest jednym z polskich systemów finansowo-księgowych, które służą małym i średnim przedsiębiorstwom, prowadzącym swoją działalność w różnych branżach, w tym branży transportowej. System ten wspiera kompleksowo wszystkie procesy zachodzące w różnych obszarach działalności przedsiębiorstwa. Złożony jest z harmonijnie współpra-

¹⁸ *Comarch ERP, Instrukcja użytkownika, Moduł: Księga Podatkowa, Środki Trwale, Wersja 2015.0.1*, https://www.comarch.pl/files_pl/file_8011/Comarch-ERP-Optima-Ksiega-Podatkowa-i-Srodki-Trwale.pdf, (dostęp: 18.03.2020).

¹⁹ *Moduł Księga Handlowa – informacje ogólne*, <https://pomoc.comarch.pl/optima/pl/2018/index.php/dokumentacja/modul-ksiega-handlowa-informacje-ogolne/>, (dostęp: 18.03.2020).

²⁰ *Comarch ERP Optima – najpopularniejszy...*, op. cit.

²¹ *Ibidem*.

cujących modułów, do których między innymi należy moduł *Księgowość. Kadry i Płace*, odpowiedzialny za obsługę wszystkich form księgowości, od ryczałtu, księgi przychodów i rozchodów, aż po pełną księgowość.

Literatura

- [1] Bilińska-Reformat K. (red.), *Relacje podmiotów rynkowych w warunkach zmian*, Wydawnictwo PLACET, Warszawa 2009, s. 10.
- [2] Buczyńska T., *Mikroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Lódź 2007.
- [3] Bytniewski A. (red.), *Architektura zintegrowanego systemu informatycznego zarządzania*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005.
- [4] *Comarch ERP, Instrukcja użytkownika, Moduł: Księga Podatkowa, Środki Trwale, Wersja 2015.0.1*, https://www.comarch.pl/files_pl/file_8011/Comarch-ERP-Optima-Ksiega-Podatkowa-i-Srodki-Trwale.pdf, (dostęp: 18.03.2020).
- [5] *Comarch ERP Optima - najpopularniejszy system do obsługi firm segmentu MŚP*, <https://www.hsi.pl/biznes/comarch-erp-optima>, (dostęp: 18.03.2020).
- [6] Ebisch-Stenzel M., *Kryteria wyboru systemu finansowo-księgowego i jego rola w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia 2013, nr 61, ss. 38-39.
- [7] Kapczyński A., Smugowski S., *Współczesne systemy informatyczne i ich zastosowanie*, Polskie Towarzystwo Informatyczne – Oddział Górnośląski, Katowice 2010.
- [8] Kiziukiewicz T. (red.), *Zarządcze aspekty rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.
- [9] *Księgowość – Kadry i Płace*, <https://boss.net.pl/oprogramowanie/dla-malych-i-srednich-firm/ksiegowosc-kadry-i-place/>, (dostęp: 18.03.2020).
- [10] Kunz B., Tymińska A., *System informatyczny rachunkowości i jego rola w świetle Ustawy o Rachunkowości*, Nauki o Finansach 2014, nr 3(20), ss. 44-45.
- [11] *Moduł Księga Handlowa – informacje ogólne*, <https://pomoc.comarch.pl/optima/pl/2018/index.php/dokumentacja/modul-ksiega-handlowa-informacje-ogolne/>, (dostęp: 18.03.2020).
- [12] Monarcha-Matlak A., *Obowiązki administracji w komunikacji elektronicznej*, Wolters Kluwer Polska, Kraków, 2008.
- [13] *PKD 2007*, https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_07/pkd_07.htm, (dostęp: 17.03.2020).
- [14] *Podstawowe dane roczne o przedsiębiorstwach niefinansowych wg sekcji PKD i klas wielkości*, http://swaid.stat.gov.pl/PrzedsiębiorstwaNiefinansowe_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_PNF_102.aspx, (dostęp: 17.03.2020).
- [15] Szaniawska A., Grochowska A., *System informacyjny w zarządzaniu współczesną organizacją*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Administracja i Zarządzanie 2014, nr 103, s. 298.
- [16] Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Art. 103-106.
- [17] Walińska E. (red.), *Meritum Rachunkowość. Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa*, Seria Meritum Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2019.
- [18] *Zintegrowane systemy informatyczne: pojęcie, typowe moduły, przykładowe systemy*, http://informatyka-w-gospodarce.wyklady.org/wyklad/24_zintegrowane-systemy-informatyczne-pojecie-typowe-moduly-przykladowe-systemy-.html, (dostęp: 17.03.2020).